

precej skičen tudi s tozadevnim komunistov in socialistov, a z gotovimi izpremembami. Helvetius je razvil s trmo glavostjo in verno silo, ki vzbujala iznenađenje, paradoksko trditve da med ljudmi delanski ni razlike, ne v tenkosti čutim organov, ne v množnosti spomina in v jakosti pozornosti in da so vsi zdravi ljudje zmogni za polet v najvišje miselne sfere. Po njegovem nazoru izviralo duševne razlike le iz okolnosti. — Znano je, da so njegovo delo „De l'esprit“ (Paris 1758) vsled umišljivo kritike vsega obstoječega v cerkvi in državi na noveli parlamenta l. 1759. zaželeli.

Važno je, pribisovati vzgoji le toliko, kot ji po resnici in pravici gre. Uveljavljati se morajo pravice prirojenih duševnih darov — pravi znameniti francoski mislec Théodule Ribot, (roj. 1839.) v svojem velikem delu „Die Vererbung Psychologische Untersuchungen ihrer Gesetze, ethischen und sozialen Konsequenzen.“ (Nemški prevod od dr. Hans Kurella, Leipzig, Wigand, 1895.) — Prirojenost in podedovanje pomenja tukaj isto. Ne da bi se tukaj natančneje nečali z raznimi hipotezami in teorijami o podedovanju, kajti to spada v strokovno razpravo, hočemo le nekaj splošnih rezultatov označiti, ki jih je dosegla ta panoga znanstvena raziskavanja.

1. Čim globlje se nekaj v organizmu zasaia, tem lažje se podeduje. Običajno se prenašajo na potomce (rabljeno v najširšem pomenu besede) takšne posebnosti in takšna svojstva, ki jih lahko smatramo kot posledice dolgotrajnih, neke telo temveč tudi splošnih stanj spreminjalnih vplivov. — Tako bi si imeli tolmačiti prirojen ali boleznaj (tuberkulozo, živčne bolezni, duševne hibe.) Včasih podedovalne lastnosti ne pridejo takoj v prvi generaciji do razmaha, temveč preskočijo več generacij. (Atavizem.)

2. Lastnosti, ki jih le organizem pred kratkim pridobil, se navadno ne podedujejo.

3. Fizična svojstva se podedujejo lažje kot duševna, nesestavljeni duševni darovi (talenti) lažje kot takšni, ki si jih tolmačimo iz slunneva učinkovanja večih darov.

4. Nalhitre se podedujejo nagoni, nato čustvene dispozicije in čutne zmognosti nazadnje intelektualne zmognosti.

5. Le elementarne oblike in dispozicije se podedujejo.

Doznalo se je, da na drugo generacijo ne pridejo potomci podedovanja takšna svojstva, ki so nastala vsled vaje, nedelavnosti ali telesnih potreb. (Welsmann, Aufsätze über Vererbung, Wiesbaden.) V drugem slučaju bi se otroci očeta, ki le recimo izubil vid ali gotove ude pri kakšni nezgodi ali v vojni, tudi rodili brez oči, udov i t. d.

Prirojenost ima večjo ali manjšo nedoločnost in zavisi predvsem od individualnega duševnega ustroja.

Večina duševnih darov smatramo kot kompleks gotovih elementarnih zmognosti, ki vsaka lahko nastopa v raznih kombinacijah. Tako je lahko težnja za nabiranje (Sammelneigung) element za nastoj nadarjenosti, spekulanta ali naravoslovca. Vzgoja, milje in način življenja usmerja pretežno: at razvoj duševnih darov in njih kombinacijo. Posvostokrat je združenih več duševnih darov v enem človeku. Cezar in Napoleon nista bila samo genialna vojska, temveč tudi modra državnik. Takšnih primerov bi lahko našli nebroj.

Za izvor nadarjenosti pride še v poštev križanje svojstev staršev. Znan je Goethejev izrek: »Vom Vater hab ich die Statur, des Lebens ernstes Führen, Vom Mütterchen die Frohnatur, die Lust zum Fabulieren.« — Čim bližje so svojstva staršev, tem večje duševne ničle so potomci! Znano je dejstvo, da so otroci iz strogega sorodstva več ali manj slabotni na umu in telesa. Pri rastlinah že narava vsled raznih priprav in omeitev čudovito umno poskrbi, da ne pride do ploditve v enem in istem organizmu. — Če kratko le navedem ustroj prašnikov in pestičev (Prämlaceae) kjer le popolnoma izključena samooploditev in možna le tuja oploditev.

Strogi nasprotniki nauka o podedovanju danes pravzaprav ni več, ker je vsled razvoja moralne pedagogike in pedagoške patologije marsikaj po izkustvu doznano, kar je tvorilo nekdanj polje duševne spekulacije. Le nekateri enostranski pedagogji noveličujejo vsemogočnost vzgoje.

V diskusiji so nasprotniki nauka o podedovanju postavili sledečo dilemo: Htobotez o podedovanju le nevdzdržljiva če se razlikujejo otroci od staršev v morali. — Otroci so slični staršem, in čemu je potem treba iskati drugih vzrokov kot vzgojo? — Menda nam ne bo potrebno dokazovati, da je to ožividni sofizem, ki se opira na navi-

dejzno resnico. — Gall stvaritelj danes že revidirane frenologije, ki uči, da so duševne zmognosti, kreposti in abnormalnosti razporedene na gotovih točkah možgan in se takšna značilna svojstva že vidno izražajo zasluži priznanje, da je vzlic predvidkom svolega časa izvrstno opazoval in dokazoval, da so lastnosti pri vseh individuih iste specije raznolike in razno stopnjevane, kar je splošni polav pri vseh organiziranih. — Če povzamemo le nekaj primerov: Ptice pevke imajo vsékar isto krtico svojega specija, a zvok obseg mik in varnost vlasa se pri raznih znatno razlikuje. Pirquin je doznal pri konjih in psih največje razlike v temperamentu in inteligenci, od blaznosti do slaboumnosti. — Počleimo še malo v biografije nadrednih duhov.

Te nam kažejo, da je vzgoja učinkovala na veleume včasih prav neznatno nekaterikrat celo povubno, včasih pa celo nič. Leti so hodili svoja pota. — Znano je, da je d' Alembert, brez pravih prijateljev, brez sredstev, prezret od svoje krušne matere, tovarišev in učitelja le vzrasel, ter postal s 24. leti član akademije znanosti, s katerim imenovanjem se je šele pričela njegova slava. Tudi veliki revolucionar pedagog Rousseau, je vodil v svoji mladosti burno življenje brez sleherne smotrene vzgoje. Newton se ni nikakor odlikoval v šoli. Imeli so ga za pravega lenoranta. Slavni botanik Linne je tudi kot otrok veljal za neumneža. Veliki naravoslovec Aleksander v. Humboldt le v šoli le neznatno napredoval. Bil je neokreten in počasen v mišljenju in šele v poznejših letih si je pridobil z železno voljo razvijačo nadarjenost in pridnostno ogromno znanje. Slavni francoski pisatelj Diderot je bil pravi križ svojih staršev. Veliki pedagog Pestalozzi je bil kot deček jako neokreten in okoren. Njegovi součenci so ga imenovali le »Heinrich Plumsock.« Bil je popolnoma anatičen in le ostal dolgo pod povprečnostjo. V pravopisu in pisanju je bil sila neokreten in borniran. Starejši Dumas, Zola, Balzac in še mnogi drugi pisatelji so bili prav slabi in slabovzgojeni učenci. — Ni naša naloga in popolnoma nemogoče je, izbrano naštetj vse velmože, ki v mladosti nikakor niso pokazali kaj so, kaj bodo in kakšne kulturne vrednote bodo zmogni ustvarjati!

Koliko pa je zopet mislecev, umetnikov in iznajditeljev, ki so že v rani mladosti razodeli genialnost ter ustvarjali trajne kulturne dobrine! — Torquato Tasso je govoril že s 6. meseci. Haller je pridigoval že v 5. letu svoje starosti. Mozart je komponiral že s 4 leti melodije in z 12. letom že 1. opero. Michel Angelo je že kot nežen otrok pokrtil stene in veže s skicami. Dante se je zaljublil v Beatrico in i oklanjal pesmi v svojem 9. letu. Lope de Vega in Calderon, sta pričela pisati že z dvanaštimi leti komedije. Blaise Pascal, znameniti francoski mislec in matematik, le bale že v 11. letu svoje starosti revidiral geometrijo svojega časa! Deistvo pa le, da le dal prvi veliki donos matematiki v 17. letu svoje starosti.

Naj nam ti zgledi zadostujelo. — Uvidevamo, kakšno neznatno vlogo igra včasih vzgoja poleg velikih duševnih darov. Vpliv vzgoje nikdar ni absoluten in ima največji in odločilni učinek le na srednje nadarjene in povprečne narave. Dobro pozorujete to Théodule Ribot. Mislimo si razne stopnje inteligence razvrščene v lestvici, ki pričehla pri idiotih in seže do genialnosti. Pri idiotih vzgoja sploh ne vpliva ali le tako neznatno, da sploh ne pride v poštev. Čim bolj se bližamo srednjim stoniam, tem značilnejši je vpliv vzgoje. Vzgojni vpliv doseže višek pri srednjih naravah, ki vsled moralne brezbarvnosti postajajo to kar okolnosti in slučaj iz njih stvorijo. — Vzgoja je vsota navad. Pri civiliziranih narodih predstavlja vzgoja komplicirano in skrbno stavbo. Mnogo vzgojnih načel in dobrih in stalo človeštvu večstoletnih naporov in delo nebroj generacij. Prav pravi veliki češki zgodovinar Havlicek Borovský: »Človeštvo potuje vselej za tri korake naprej in istočasno za dva koraka nazaj.«

V kulturnem človeku se mora potom mnogih umetnih in umetelnih sredstev ustvarljati nekako takorekoč druga narava, ki ima nalogo da absorbira več ali manj prvotno, bestialno naravo. Pri mnogih je vzlic najboljšim metodam to početje danajdno delo. Koliko je ljudi iz narodličnejših hiš, ki so bili vzgojeni do najboljših metodah, vendar izgleda pri njih vzgoja le kot kakšen »svetel firnež«, ki pokrije komaj površino! — Pri prvem, izvanrednem dovodu pa se razodeva prvotna, bestialna narava kar najočitneje! »Do moga se ti zdi, da poznaš svojega bližnjega, videl si ga na svatbi in na sedmini; pa izbruhne besedo ponevedoma in v strahu, v sili, v čeznaradni radosti — in pred teboi

stoji vse nekdo drugi, tuiec, ki ga nisi se nikoli srečal, človek, ki je podoben tebi, vsem in nikomur.« (Ivan Cankar, Iz »Podobe iz Sanj.«) Moderni psihologi razločilejo le dva bistvena tipa temperamentov. Ljudje so: plastični ali oblikujoči in nevooglihvi, trdi. Prvi tip ljudi je najbolji dostopen vzgojnim vplivom. Vzgoja ima navidezno lahko delo. Vprašati pa se moramo, ali trajno? Ako je milje, v katerem se ljudje takšnega tipa kretajo, izvrsten in ugoden, tedaj in le tako dolgo zaznamuje vzgoja uspehe. V drugem slučaju pa so vzgojne dobrine podvržene spremembam. Takšni ljudje so pod zunanjimi pritiski zmogni vsakovrstne preobrazbe v zasebnem in javnem življenju. V tem pogledu ima Schopenhauer prav: značal se ne izpreminja!

Drugi tip ljudi je bolj nedostopen vzgojnim vplivom, a potom res metodične vzgoje zaznamuje ista trajna uspehe.

»Jaz skušam vltiti nekaj železa v dušo otrok.« le dejal neki angleški učitelj Guizotu, ko le ta obiskoval šole Velike Britanije. »Kie so pri nas učitelji in programi, ki bi udeistvili tak sen?« vprašale moderni francoski mislec Gustave Le Bon.

Ne moremo se dovolj načuditi kakšnih grozolestev so zmogni visoko kultivirani in civilizirani narodi v časih voine: c'est la guerre. — Z upravičenostjo pravi veliki zgodovinar Carlyle: »Civilizacija le le ovoli pod katerim bestialna narava človeka v infernalni žerjavi tli.«

Teh deistev ne smemo pozabiti, in misliti, da le vzgoja čudotvorna. S tem pa nikakor ne podcenjujemo pomena vzgoje. Šal smo vendar potem vzgoje postali to, kar smo — kulturni narod.

Iz naše organizacije.

Društvene vesti.

+ Ljubljansko učiteljsko društvo zboruje v soboto, 23. oktobra 1920 na šoli pri sv. Jakobu ob 6. uri.

Dnevni red: 1. Učiteljstvo in šolstvo v turkistanski sovjetski republiki, (Poroča tovariš Emil Adamič.)

2. Poročilo tovariša blagajnika.

3. Predlogi in nasveti društvenega odbora.

4. Slučajnosti.

Polnoštevilne udeležbe pričakuje odbor.

Iz Jugoslavije.

— Novi okrajni šolski nadzorniki. Ker je ministrski svet razveljavil imenovanja okrajnih šolskih nadzornikov za bivšo Kranjsko, ki jih je samovoljno imenoval poverjenik za prosveto dr. Verstovšek, je minister prosvete imenoval nove okrajne šolske nadzornike, in to: za šolski okraj Črnomelj Konrad Barle, nadučitelj v Črnomlju; za šolski okraj Novo mesto Janko Grad, okr. šolski nadzornik Novo mesto; za šolski okraj Krško Ljudevit Stasny, dosedanji šolski nadzornik v Krškem; za šolski okraj Kočevje Josip Novak, dosedanji šolski nadzornik v Kočevju; za šolski okraj Litija Avgust Pirc, učitelj v Ljubljani; za šolski okraj Kranj Vilibald Rus, šolski vodja v Kranju; za šolski okraj Radovljica Josip Turk, šolski ravnatelj v Logatcu; za šolski okraj Kamnik Matko Kante, okrajni šolski nadzornik v Kamniku; za šolski okraj ljubljanska okolica Andrej Rapč, učitelj v Ljubljani; za mesto Ljubljano in za vse meščanske šole na bivšem Kranjskem Makso Hočevar, strokovni učitelj v Ljubljani. Imena novih nadzornikov prinaša tudi »Narodna Prosveta«. Dekreti za imenovanje okrajne šolske nadzornike so že odposlani.

— Imenovanja okrajnih šolskih nadzornikov so izvršena. Minister prosvete se je trdno držal načela, da ne preze podrejenih oblasti in je za nadzornike imenoval samo one, ki so bili vsebovani v predlogih na seji višjega šolskega sveta. Dasi so nekateri nadzorniki imenovani proti volji in mišljenju večine slovenskega učiteljstva, vendar je izgnil iz ministrove liste nadzornikov glavni madež, ki ga vsebuje nadzorniška lista poverjenika za uk in bogočastje v Ljubljani, t. j. nadzornik Simon, katerega imenovanje bi bilo po prevratu v vsaki drugi državi — nemogoče. Do danes nismo o tem slučaju javno razpravljali, vendar so se naši zastopniki vztrajno in konsekvntno borili proti imenovanju Simona za nadzornika v Jugoslaviji. O listi sami ne bomo govorili, ker učiteljstvo dobro samo pozna svoje moze in nasprotno tudi novoimenovani nadzorniki dobro vedo, v koliko jim je računati s tem, da bodo vživali zaupanje učiteljstva. Korek nosti ministrovega imenovanja ne moremo oporekati, ker se je minister trdno držal določil zakona in le pri tem tudi upošteval sodoščbo pokrajnske šolske oblasti, hkrati je pa s svojo delno izpremembo nadzorniške liste ljubljanskega poverjenika za uk in bogočastje popravil pristne sprejete predloge viš. šol. sveta in krivicu, ki se ji je zgodila na podlagi nepravilno sestavljenega višjega šolskega sveta v Ljubljani in nepravilno in pristojno vpoklicanih zastopnikov v njem. Vse te nepostavnosti in pristranosti smo konstatirali že po imenovanju Verstovškovih nadzorni-

kov. Kljub temu pa ne moremo prezeti naših načelnih zahtev, da bi jih zopet ne poudarili: 1. Zahteva organiziranega učiteljstva je, da se imenovanje nadzornikov ne izvrši brez organizacije, še manj proti volji organizacije, ker so nadzorniki določeni za to, da nadzorujejo in imajo opravka z učiteljstvom, s katerim sporazumno naj bodo torej tudi imenovani; 2. Načelna zahteva učiteljstva je, da si samo voli nadzornike, ki naj bodo v pedagoško - didaktičnem oziru odgovorni edino okrajnim, oziroma pokrajinskim učiteljskim konferencam (skupščinam); 3. Da se uveljavi demokratično načelo dostopa vsemu učiteljstvu do nadzorniških mest in proste konkurence pedagoških zmognosti, vztraja učiteljstvo pri razpisu nadzorniških mest. — Za ta načela se ima učiteljstvo boriti še nadalje! Nikakor ne mislimo podpirati anarhije v državni upravi, ampak se hočemo boriti za čimprejšnjo uveljavljenje rednih upravnih razmer in stalnih načel v državni šolski upravi. Vprašanje, v koliko učiteljstvo prizna nove nadzornike, pa prepuščamo učiteljstvu in v prvi vrsti novoimenovanim nadzornikom samim, držče se načela: da se vnanje priznanje pridobi lahko tudi z nasiljem, drugo je pa, če si osvobe priznanje v sredi učiteljstva. Če bodo novi nadzorniki zastopali trezne zahteve in interese učiteljstva, bodo tvorili eno z učiteljstvom in pravo vez med šolsko oblastjo in učiteljstvom — v tem slučaju bodo našli tudi v vrstah učiteljstva trdno, nepristrano in zanesljivo — oporo.

— Odličan gost — tov. Jovan P. Jovanović v Ljubljani. Od pretečenega petka imamo v naši sredi v Ljubljani odličnega gosta, ministralnega tajnika tov. Jovan P. Jovanovića iz Beograda, ki je sedaj nameščen v Beogradu v ministru prosvete. Z veseljem srcom smo pozdravili v naši sredi millega nam gosta, starega znanca našega in prijatelja. Tov. Jovanović je bil prvi srbski učitelj, ki je ustvaril vez med slovenskim in srbskim učiteljstvom. Leta 1905, ko je prišel k odkritju Prešernovega spomenika, je prispeel tudi v misliji, da ustanovi stalno vez med slovenskim učiteljstvom v Avstriji in učiteljstvom v Srbiji. Udeležil se je l. 1908. tudi učiteljske skupščine v Radovljici in je pripeljal s seboj še druge tovariše - organizatorje iz Srbije. Tu je že leta 1905. vložil prvo kal ujedinenja jugoslovanskega učiteljstva v Sloveniji. Tov. Jovanović je bil svojedobno urednik »Prosvete« v Kragujevcu in pozneje tamošnji župan. Naj mu ostane bljvanje v naši sredi sedaj, med osvobodjenimi državljani prijetno ter želimo, da pride zopet skoro med nas, ker nam bo vedno dobrodošel!

— Pozdrav macedonskega učiteljstva slovenskemu učiteljstvu. Ljubljansko poverjeništvu UJU je prejelo sledečo brzojavko: Prilep, 14. oktobra. Na djeu ujedinenja jugoslov. učiteljstva drugovi i drugarice naše divne Macedonije ustvarjajo današnji ideal našeg plemena na temelju krvnog sorodstva i bratske ljubavi a tom poslu grie Vas. — Spasoje Hadži Pcpović, član glavnog odbora.

— Šolski program in stališče socialne demokracije v Sloveniji do javnih nameščencev. Izvršilni odbor socialno - demokratične stranke v Ljubljani je izdal v 236 šte. »Napreča« proklamacijsko s programom svoje stranke za volitve v konstituantno. Proklamacija je naslovljena: Slovenskemu delavskemu ljudstvu k volitvam v konstituantni Program je zanimiv po vsej svoji vsebini za orijentacijo gibanja mas v naši novi državi pri bodočih volitvah. Za naš list, kot informativno glasilo, pride v poštev le stališče te stranke do šolstva in do natega stanu, kateri točki zasledujemo pri vseh strankah. Prinašamo obe točki, ki se glasila dobesedno sledeče: Vsaka reforma bo le tedaj uspešna, če se je bo znalo ljudstvo prav poslužiti in zaradi tega je dobro šolstvo mujen pogoj vsakega napredka in končne osvoboditve delavskega razreda. Zahtevamo torej temeljito šolsko reformo, ki naj predvsem osvobodí šolo vseh vplivov kapitala, cerkve in militarizma in jo napravi sposobno za zdravo vzgojo naraščanja in za razširjanje in utrjevanje resničnega in koristnega znanja. Vsakemu nadarjenemu otroku brez izjeme mora biti pot do najvišje izobrazbe: za to je treba ne le da le pouk brezplačen, da dobe šolski otroci vsa potrebna učna sredstva, ampak tudi sredstva brez katerih je uspešna pouk luzoričen, torej hrano, obleko, prosto vožnje, prosto zdraviljenje in zdravila, in ker zahtevajo razmere tudi stanovanja. Otroška in mladinska zavetišča, dijaški domovi, dijaške kuhinje morajo vsej sposobni mladini omogočiti pristop do vse kulture in do vsega posamezniku in narodni celoti enako potrebnega znanja. — Tudi javni nameščenci vseh strok, ki so v mnogih slučajih še v slabšem položaju, kakor ročni delavci, so imeli doslej le v socialnih demokratih odkrite in resne zagovornike, ker vkljijo tudi v njih izkoriščane člane delavskega razreda. Naše meščanske stranke so se branile uvedbe moderne službene pragmatike za uradnike in uslužbence, ker hočejo, da ostanejo gnotno in duševno odvisni ne le od svojih delodajalcev, ampak tudi od političnih strank.

— Zavarovanje učiteljstva v Jugoslaviji za slučaj smrti. Društvo, ki ima ta namen ni med slovenskim učiteljstvom novo in je že zdavnaj ustanovljeno, vendar se je delokrog tega društva dosedaj razširil le na Slovenijo. Zove se »Jubilejska Samopomoč«. Na občnem zboru

dne 27. avgusta 1920 je razširilo to društvo svoj delokrog na vso Jugoslavijo. V današnji številki prinašamo izpremenjena pravila, s katerimi izpremenjamo in razširja društvo svoj delokrog. Opozorjamo učitelstvo na to izpremembo in pozivamo učitelstvo, da se zainteresirajo za to gospodarsko društvo in prijavijo v čimvečji meri svoj pristop k društvu. Posebno opozorjamo na to, da predsednik okrajnih učiteljskih društev, da stavi informativno in agitacijsko poročilo o tem stanovskem društvu na dnevni red prihodnjega zborovanja, da društvu v čimvečji meri pomozimo njega člene in okrepimo gnetil in s tem socialni položaj našega stanu.

— **Ptujsko mestno učitelstvo** je imelo dne 22. septembra t. l. skupno konferenco in je sprejelo soglasno sledeče resolucije: 1. Ptujsko mestno učitelstvo globoko obžaluje začasno ukinitje mestnega šolskega sveta v Ptuj in podrojenje mestnega ljudskega in meščanskega šolstva ptujskemu okrajnemu šolskemu svetu, ker je mestni šolski svet nad vse postrtovalno in uspešno deloval za procvit in razvoj narodnega šolstva mesta Ptuj, ki je bilo do prevrata popolnoma poučeno. Kolikvega pomena je bilo delovanje mestnega šolskega sveta za obmejno, prej pomembno mesto v narodnem oziru, morelo prečiniti le tisti, ki poznajo obmejno narodnostne razmere. 2. Ptujsko mestno učitelstvo odločno protestira proti razpustu mestnega šolskega sveta in zahteva, da se da mestu Ptuj zopet mestni šolski svet v interesu narodnega šolstva v obmejnem mestu. 3. Ker je mestno učitelstvo brez zastopnika v okrajnem šolskem svetu zahteva, da se da mest. učit. zastopnika v okr. šolskem svetu za čas, dokler ima okr. šolski svet agende mestnega šolskega sveta. Glede stanovanjskega vprašanja je ptujsko mestno učitelstvo edino v tem, da se naprosi ptujski mestni svet, da odkaže v zmislu zakona o izpremembah in izpopolnitvah zakona o narodnih šolah z dne 19. aprila 1904, razglašen v Uradnem listu št. 144, 1919, mestnemu učitelstvu brezplačna stanovanja in ogrev ali povračilo za to v denarju.

— **Pričetek šolskega leta 1920/21 na ljubljanskih obrtno - nadaljevalnih šolah.** Na obrtno-nadaljevalnih šolah v Ljubljani se prične šolsko leto 1920/21 v nedeljo, dne 17. oktobra 1920, z vpisovanjem od 9. do 11. ure dopoldne, in sicer: 1. za strokovno nadaljevalnico za mehaniko tehniške obrti v vodstveni pisarni I. mestne deške ljudske šole v Vodenskega ulici št. 19; 2. za strokovno nadaljevalnico za stavbne obrti v vodstveni pisarni II. mestne deške ljudske šole na Čopovi cesti št. 5/I.; 3. za moški oddelk strokovne nadaljevalnice za umetne in oblačilne obrti v vodstveni pisarni IV. mestne deške ljudske šole Na prulah št. 13/I.; 4. za ženski oddelk strokovne nadaljevalnice za umetne in oblačilne obrti v ravnateljski pisarni I. mestne deške meščanske šole na Sv. Jakoba trgu št. 1; 5. za splošno obrtno nadaljevalno šolo v vodstveni pisarni III. mestne deške ljudske šole na Erjavčevi cesti št. 21/II. Vajenci in vajenke se morajo pri vpisu izkazati z odpustnico ljudske šole ter prispevati 10 K vpisnine za učila. Pouk se prične prihodnji teden. Katere dneve se bo poučevalo, naznani vajencem in vajenkam pri vpisu šolske vodstvo, ki daje vsa podrobna pojasnila. Obisk obrtno - nadaljevalnih šol je za vajence in vajenke v zmislu 3. odstavka § 99. b) obrtnega reda obvezen. Delodajalci in delodajalke so dolžni skrbeti za redni šolski obisk. Proti onemu, ki bi to svojo dolžnost zanemarjal, se bo kazensko postopalo.

— **Učitelstvo obrtno nadaljevalno šole v Celju** bo prejemalo v šolskem letu 1920/21 kot nagrado za pouk od 1 tedenske ure na mesec in sicer kvalificirano 65 K (1 ura + 16.25 K) brez špita pa 60 K (1 ura + 15 K). Pouk se prične v nedeljo, dne 10. oktobra t. l. — V Ljubljani bo prejemalo kvalificirano učitelstvo 80 K in nekvalificirano 65 K od tedenske ure. Uredn.

— **Neokusnost »Slovenskega Naroda«.** Dne 19. t. m. je priobčil »Slovenski Narod« notico s Koroskega v kateri javno sramoti nekega našega tovariša in tovarišico s — strahopet. i. Če se po stanovitvi pričnemo presojati odhod naših ljudi s Koroske, potem bi dali mnogim drugim, ki se niso niti pol tiliko eksponirali, kot se je naše učitelstvo na Koroskem, prvenstvo pred učitelstvom. Vendar se nam zdi skrajno ne-

okusno razpravljati v sedanjem času o takih stvarih in na podlagi posameznih slučajev jemati javno ugled celemu stanu. Posebno neokusno je to za onega, ki ve, kako zbegana navodila in kake direktive so dajale naše centrale iz Ljubljane svojemu uradništvu na Koroskem takoj po neugodnih vesteh o izidu plebiscita. Naše uradništvo ima pač pravico do dvoma, da bi našlo v naši javnosti in pri merodajnih činiteljih ono upoštevanje in zaslombo, ki jo rabi v takih trenutkih. O kakem zasiguranju in garancijah za poznejšo eksistenco, kadar se vrže naše ljudi v ogenj za narodno stvar — ni niti govora. Naša javnost in naši vladajoči činitelji iščejo le politične strankarje, oni pa, ki so se eksponirali na Koroskem za narodno stvar, naj si iščejo nadaljne eksistence — sami! To je bridka preizkušnja, ki jo bo preizkusila večina koroskega uradništva sedaj že v drugo. Potem se bo pa našel kak gospod, ki bo »z visokega stolca« javno vrgel še krivdo o neugodnem izidu plebiscita na naše uradništvo in učitelstvo. — Brezplodno sramotenje, ki pada na naš stan potom notice v »Slovenskem Narodu«, pa tudi javno najodločnejše obsojamo in najsil ga je zakrivili kdorkoli. Stvari ne koristite s takim pisanjem!

— **Nasilje Nemcev na naše učitelstvo na Koroskem.** Listi poročajo dnevno o nasiljih, ki jih Nemci počenjajo nad našim učitelstvom na Koroskem. Najbolj v žolodu je borovetjskim nemškutarjem predsednik Narodnega sveta naš učitelj Mahkota. Proti temu je naperjen ves njihov gnjev, in javno govore, da se mu bodo krvavo maščevali. Dne 13. t. m. so mu nabili na hišo mrtvaško glavo in prizgali poleg nje svečo.

— **Uspesoblenostne preizkušnje za obče ljudske in za meščanske šole v Mariboru** s slovenskim, oziroma s slov. in nemškim učnim jezikom se prične pri podpisani komisiji na drž. moškem učiteljsku v Mariboru v jesenskem roku 1920, dne 8. novembra 1920. Pravilno opremljene prošnje za priпуск k preizkušnji naj se po šolskih vodstvih pravočasno predložijo okr. šolskim svetom, da bodo najkasneje do 25. oktobra t. l. v rokah izpraševalne komisije.

— **Solidarnost z ljubljanskim učitelstvom.** Povejli smo: »Metliško in črnomajsko učitelstvo je zborovalo 14. dne t. m. v Črnomlju in soglasno sklenilo, da ne začne s poukom v obrtni nadaljevalni šoli prej, dokler se mu ne zagotovi 100% povisek nagrade za pouk priznane z narredbo deželne vlade za Slovenjo z 30. aprilom 1920, št. 200. Kje ste, drugi tovariši?«

— **Osrednje društvo jugoslov. profesorjev in verouk.** V »Jutru« z dne 17. t. m. št. 49. čitamo: »Osrednje društvo jugoslov. vanskih profesorjev je sklenilo na svojem ustanovnem zborovanju v Beogradu pri razpravi o reformi srednjih šol, da se odpravi verouk na višji srednji šoli kot obvezni predmet. S tem pridobi šola na času za v življenju potrebne predmete, verstvo pa nič ne izgubi, ker so izrabljali kateheti te ure večinoma za pridobivanje dištva v svoje strankarske namene in se vsak kristian v štirih letih lahko do dobra nauči, kar mu je treba znati iz verstva. Neki orlovski profesor se je izrazil pri tozadevni debati, da ni treba, da bi se v višjih razerdih ubijal čas z dokazovanjem raznih bajk.«

— **Poverjeništvu za kmetijstvo v Ljubljani** nam je poslalo sledečo notico: »Učiteljem v vednost. Za prireditve kmetijsko - nadaljevalnega tečaja za učitelje, ki se je vršil na kmetijski šoli na Grmu od 19. julija do 14. avgusta t. l., je bilo kredit 20.000 K. Da bi se lažje izhajalo, se je prvotno na 5 tednov določeni tečaj skrajšal na 4 tedne, število učiteljev pa od 20 na 16. Kredit porabil se je sledeče: Za prebrano in vso drugo preskrbo učiteljev se je porabilo 15.640, za pouk 3050 K in za potnine, ki so se imele po razpisu z ozirom na razpoložni kredit omejiti le na »dejavne« izdatke, pa 1011 K, iz katerega zneska so se dajale podpore od 20 K do 224 K. Prebitek 300 K se je določil za nakup strokovne knjige, ki se ima razdeliti med prizadete udeležence. Po tem zaključku se je porabilo za vsakega udeleženca v štiritedenskem tečaju nad 1000 K državne podpore. Zaradi tega nastaja za prihodnje tečaje opravičeno vprašanje — z ozirom na pojave nezadovoljnosti — ali bi ne ka-

zalo dajati zanjprej učiteljem raje primerne denarne podpore na roko, da bi se omogočil obisk takih tečajev na Grmu, ki se prirejajo v interesu učiteljskega samega.«

— **Trgovsko in obrtno šolstvo v Sloveniji.** V svrhu, da se pospešuje trgovski, konzularni in obrtni študij, trgovsko - industrijsko in obrtno-znanstveno delo in praktična izobrazba obrtnikov in trgovcev v Sloveniji, se nabirajo pri javnih in zasebnih činiteljih prostovoljni prispevki k fondu za trgovsko in obrtno šolstvo v Ljubljani. V ta fond se steka tudi državni prispevek, določen v proračunu. Fond za trgovsko in obrtno šolstvo se bo uporabljal za ustanove in podpore slušateljem trgovskih učilišč, konzularnih akademij in obiskovalcem obrtnih učilišč v inozemstvu in na domačih zavodih, nadalje absolutom omenjenih šol zaradi nadaljevanja študij na inozemskih šolah, kandidatom za učitelje na domačih trgovskih in obrtnih učiliščih, v svrhu praktične ali znanstvene izobrazbe v inozemski trgovini, industriji ali obrtu in za pospeševanje trgovskega in obrtnega šolstva sploh. Nabiranje prispevkov za ta fond in njega uprava sta poverjeni odseku za upravo fonda za trgovsko in obrtno šolstvo v Ljubljani.

— **Poziv! Učiteljske vdove in sirote** v milostno pokojino v Sloveniji, ki jo prejemale ali ne, predložijo svoje neokolkovane prošnje na podpisano društvo do 6. novembra t. l., ker je mogoče, da bi znali dobiti potem kak draginski prispevek. V prošnji je navesti naslov in pošto; dalje koliko sedaj prejema mesečno, kakor tudi kak zaslužek še imajo. Opisati je na kratko uboštvo, ki ga naj da prosilec(ka) uradno poiziti šolskemu vodstvu, župniku ali županu. Društvo vpokoj. učiteljske, v Ljubljani, Marjantova ul. št. 18, dne 14. oktobra 1920. — Predsednik.

— **Cena šolskih knjig.** Dodatna naredba poverjeništvu za uk in bogočastje o cenah šolskih knjig določa, da velja naredba z dne 28. avgusta t. l., št. 330 za šolske knjige na ljudskih in meščanskih šolah ter tudi za učne knjige na srednjih in njim sorodnih šolah, za slednje z dostavkom, da je razen odobrene cene dovoljena kvečjemu 20% sortimentna doklada.

— **Kmetijsko-gospodinski tečaj** po deželi. Poverjeništvu za kmetijstvo prirediti to jesen pet gospodinskih tečajev, ki bodo trajali od dne 15. oktobra do dne 23. decembra t. l. in sicer: v Dolenji vasi pri Ribnici, v Podbrezju na Gorenškem, na Vrhniki, v Ormožu in v Črni nad Prevaljami. V tečaju se spreimejo dekleta iz bližnje okolice, pa tudi od drugod, ako dobe v kraju samem ali pa v njezi bližnji okolici potrebno stanovanje.

— **Tajništvo »Jadranskega zbora«** v Ljubljani pozivlja vse bivše predsednike in člane Narodnih svetov v zasedenem ozemlju, da prijavijo nemudoma svoje naslove poslovalnemu odboru »Jadranskega zbora« v Zagrebu, Markov trg št. 6/I. Ker se vrši II. kongres »Jadranskega zbora« dne 31. oktobra in 1. novembra t. l. v Beogradu, na katerem se bo razpravljalo o vseh važnih političnih vprašanjih naše zasedene domovine, je nujno potrebno, da se vpošljejo te prijave pravočasno, ker le na ta način bo mogoče poslati pozvanim delegatom pozitivne legitimacije za udeležbo na kongresu. — Tajništvo »Jadranskega zbora« v Ljubljani, Pražakova ulica št. 3/I.

— **Učiteljska tiskarna** v Ljubljani bo založila dopisni kip prestolonaslednika Aleksandra, ki bo primeren za šole in tudi za privatne hiše. Kip izdelal kipar Repič, Dvorni maršal je poslal v ta namen Učiteljski tiskarni dve največji fotografiji prestolonaslednika Aleksandra.

— **Članarina in darila za učiteljski konvikt.** Učitelstvo deške in deklishe šole v Trbovljah namesto belih cvetk na mirovni dom ljubkega Karbita, sinke tovariša Karla Omerze, 70 K. — Hvala!

Neodrešena domovina.

— **Okrajni šolski svet.** Gen. civ. komisariat razglaš, da je oblast v Rimu sprejela njegov predlog za vzpostavitev vseh okrajnih šolskih svetov in da izide v kratkem tozadna odredba ministrskega predsedstva. Obenem sporoča tudi, da je sistemiziranje materialnega stanja gorškega in istrskega učitelja že blizu

svoji končni rešitvi, ker so se storili tozadeval koraki pri zakladnem ministru.

— **Sestank socialističnega učiteljskega v Trstu.** Dne 15. septembra t. l. so se sestali v Trstu zastopniki vseh socialističnih učiteljskih organizacij Primorske, da se porazgovore o potrebi ustanovitve Zveze učiteljskih sindikatov na Primorsko. Sklenili so, da se sklče v kratkem v to svrhu ustanovna skupščina in so obenem določili delovni program tega dne. Po poročilu delegata furlanskih sindikatov, ki je govoril o spomenici, katera je bila predložena šolskim oblastim že meseca maja t. l., je bilo sklenjeno, da počakajo organizacije na odgovor še do 9. oktobra. V slučaju, da ne bi oblast odgovorila do tega termina, se smatra socialistično učitelstvo odvezano od vsakršnega obzira do nje in bo šlo po svoji poti. Z ozirom na znano odpustitev iz službe nekaterih učiteljev v Pulju, se določilo, da se sestavi posebno odposlanstvo, katero naj zahteva od gen. civ. komisarijata, da se ti ukrepi prekličejo, ker so bili izdani iz političnih nagibov.

— **»Velikodušnost« laške justice.** V štev. 34. »Učiteljskega Tovariša« z dne 9. septembra t. l. smo priobčili pod gorenjim naslovom notico, v kateri smo na kratko poročali o razpravi tov. Josipa Bužana iz Buzeta pred laškim voj. sodiščem v Trstu. Na to notico smo prejeli od g. dr. Vesela, ki je branil gori navedenega tovariša, popravek, ki ga radevolje prinašamo in ki se glasi: »Slavno Uredništvu »Učiteljski Tovariš« Ljubljana. Doznajem, da u Vašem listu br. 34 od 9. IX. 1920 pod vestima iz Neodrešene domovine: — Velikodušnost laške justice je bilo pripočeno, da sam ja kao branitelj gosp. učitelja Josipa Bužana njemu preporučim, da ne sudjeluje dalje pri nikakvim kažnjivim akcijama proti Italiji, koja se je prama njemu njegovim rešenjem veoma »velikodušno« ponijela. To ne odgovara ni najmanje istini, razobiteče već iz samog logičnog mišljenja, da bi time priznao kažnjivost delovanja gosp. učitelja Bužana, usled česa vojnički sud ne bi ga bio ni najmanje rešio. Tekom rasprave pobijao sam naprotiv sva naradanja vojničkog odvjetnika proti Slavencima te u mojoj obrani sam da pače istaknuo, da rešenje učitelja Bužana ne bi bilo nikakav velikodušni akt istoga, već naprosto sama pravica. Dalje sam tvrdio, da je uzaludno od nas Slavencima zahtevati promenu nacionalnog osećanja, jer bi istovetno bilo s pomanjkanjem karaktera, što nije u naravi Slavena. Usled mojeg nastupa tako rasprava bio je vojnički odvjetnik prisiljen, da predlaže rešenje iza kako je ipak nastojao, da nadje kakav argument u svojem poslatnom govoru. Da to odgovara istini, razabire se također iz taljanskog lista »Il Piccolo« od dne 3. IX. 1920, br. 253 Nuova Serie pod vesti o Jugoslavenskoj propagandi, gdje se čita, da se je vojnički sud rešenjem gosp. učitelja Bužana pokazao u ovom slučaju velikodušnim, a ne da sam ja to istaknuo, a još manje nagovorio moga klijenta, da se ponaša kako u Vašem listu navedeno. Nadam se, da ćete ovaj popravek uvrstiti u Vaš list, ako Vam je do prave istine. Odljčnim poštovanjem Dr. Vesel.« — Tema popravku dostavlja še tov. Bužan sledeće: »Ja potpisani Josip Bužan, učitelj, potvrđujem potpuno navode g. odv. dr. Gjorgja Vesela glede moje obrane pred vojničkim sudom te poričem najkategoričnije, da me je on savetao, da se zahvalim sudu odnosno da ne sudelujem pri nikakvoj kažnjenoj akciji proti Italiji. Predsednik vojničkog suda a ne moj branitelj nakon proglašenja presude istaknuo je, neka se ne bavim propagandom proti Italiji, koja je mojim rešenjem pokazala samo velikodušnost. Molim to slavno Uredništvo, da izvoli pripočiti i ovu moju izjavu, jer vašim dopisom izgleda, kao da sam ja moljacao i ulagivao se vojničkom sudu, što ni najmanje ne odgovara istini, jer je uopće proti mojem karakteru ulagivanje i moljanje za pravicu. Budući se radi o mojem interesu, siguran sam da ćete popraviti Vaš dopis, pošto se radi o jednom Vašem drugu. Z odljčnim poštovanjem: Josip Bužan.«

Izdajatelj in odgovorni urednik:
Fran Marolt.

Last in založba UJU. — poverjeništvu Ljubljana.

Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

Zavarovanje učiteljsstva v državi SHS za slučaj smrti.

Pravila društva »Učiteljska samopomoč«.

I. Ime društva.
§ 1.
Društvo se imenuje »Učiteljska samopomoč v kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev«.

II. Namen društva.
§ 2.
Društvo ima namen, po smrti družvenikov dati zakonitim dedičem podporo, da se obvarujejo pred najbližjo stisko in bedo.

Pravila društva »Učiteljska samopomoč«.

I. Ime društva.
§ 1.
Društvo se zove »Učiteljska samopomoč« u kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca.

II. Svrha društva.
§ 2.
Društvo ima svrhu, dati posle smrti članova tog društva zakonitim naslednicima pomoč, da se očuvaju najveće bede i oskudice.

§ 3.

a) Po družtenikovi smrti izplača — brez ozira na slučaj smrti — društveno načelstvo po sprejemu uradnega mrtvaškega lista in družtvene sprejemne listine zakonitim dedičem tolikokrat po 2 K, kolikor šteje društvo članov, čeprav od tega časa še vsi niso vplačali doneskov.

b) Pravico do podpore imajo:
1. Društvenikova vdova, oziroma vdovec družtvenice;
2. po družtveniku-vdovcu, oziroma po družtvenici-vdovi otroci;
3. po družtvenikih, ki nimajo otrok in niso oženjeni ali omoženi, zakoniti dediči,

§ 3.

a) Posle smrti svakog člana — bez ozira na uzrok smrti — isplati društveno načelstvo, kad dobije zvanični izveštaj o smrti člana i kad primi njegove upisne društvene isprave, zakonitim naslednicima toliko puta po 2 din. koliko broj društvo članova, i ako do ovog doba nisu još svi članovi platili svojih uloga.

b) Pravo do potpore imaju:
1. Članova udovica ili udovac članice;
2. deca člana udovca ili članice udovice;
3. kad član (članica) nema dece i nije oženjen (ili udata), primaju potporu zakono-